

РЕШЕНИЕ

№ 11662

гр. София, 24.03.2026 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 42 състав, в публично заседание на 26.02.2026 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Калин Куманов

при участието на секретаря Росица Б Стоева и при участието на прокурора Стоян Димитров, като разгледа дело номер **8676** по описа за **2024** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 1, ал. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, във вр. с чл. 284, ал. 1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по искова молба на М. М. М. от [населено място], ЕГН: [ЕГН], чрез адв. И. Ю., срещу Главна дирекция ГД "Изпълнение на наказанията" в Министерството на правосъдието, с която е предявена претенция за осъждане на ответника да му заплати сума в размер на 20 000 лв., представляваща обезщетение за претърпените неимуществени вреди за периода от 11.03.2019 до 26.07.2022 г., изразяващи се в изтезание, психически тормоз и унижение в резултат на бездействието на администрацията на ГД "Изпълнение на наказанията" да осигури безопасни, здравословни и хигиенни условия в мястото за изтърпяване на наказание, чрез обезпаразитяване на помещенията, с което тя го е поставила в неблагоприятни условия, изразяващи се в подлагането му на ухапвания от дървеници, което е уронило човешкото му достойнство, ведно със законна лихва от датата на завеждане на иска – 02.09.2024 г. Претендират се и разноските по делото.

Ищецът твърди, че служителите на ответника не са направили нищо, за да премахнат дървениците, в резултат на което е преживял психически и физически тормоз, безпокойство, страх, безизходица, отчаяние, както и чувство за незащитеност и малоценност. В с.з. ищецът не се явява, представлява се от адв.Ю., който моли Съда да уважи исковата молба по изложените в същата съображения и претендира разноски.

Ответникът – ГД "Изпълнение на наказанията" в МП в едномесечния срок по чл.131 ГПК е депозирал отговор по предявената искова претенция, с който твърди, че иска е неоснователен и

недоказан. Излага становище, че от твърденията в исковата молба не може да се направи извод за наличие на изпълнен фактически състав по чл.1, ал.1 ЗОДОВ, като излага подробни съображения в тази насока. В с.з. ответникът чрез юк.Д. моли Съда да отхвърли предявения иск, като неоснователен и недоказан. Претендира юрисконсултско възнаграждение. Представя писмени бележки с подробни съображения.

С. градска прокуратура чрез прокурор Д. дава заключение за основателност на предявения иск.

Административен съд-София град намира за установено следното от фактическа страна:

Относно условията на изтърпяване на наказанието Съдът съобрази информацията, предоставена от ответника по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС.

От докладна записка рег.№ 13129/05.11.2024 г. се установява, че на 11.03.2019 г. ищецът е постъпил в затвора в [населено място]. На 16.03.2022 г. същият е преведен на територията на З. К.. За периода от тази дата до 27.07.2022 г., когато е предсрочно освободен, ищецът е бил настанен в спално помещение №17, блок 2, етаж 3, като през посочения период не е изразявал желание да бъде преместен в друго спално помещение. В представената докладна записка се съдържат данни относно лицето, с което ищецът е бил настанен в едно и също спално помещение, като са конкретизирани номерът на спалното помещение, броят на настанените лица, както и площта и капацитетът на помещението. Посочено е, че изискването за минимална жилищна площ от 4 кв.м на лице е било спазено, като максималният брой лишени от свобода, настанявани в помещенията, е съобразен с разполагаемата жилищна площ и с разпоредбата на чл.43, ал.3 ЗИНЗС. Установява се още, че всяко спално помещение разполага с по един отварям прозорец с размери 300/140 см. Спалните помещения в З. К. са оборудвани със самостоятелни санитарни възли и постоянен достъп до течаща вода. На всеки от етажите в жилищните блокове на територията на З. К. е обособено по едно помещение – баня, оборудвана с един брой душ и един брой електрически бойлер, което може да се използва от настанените на съответния етаж лишени от свобода ежедневно в интервала от 06:30 ч до 23:00 ч. Почистването на общите коридори и общото кухненско помещение се извършва от назначен за това чистач. Храната на лишените от свобода се приготвя в специално обособена кухня, а храненето се осъществява в столова. Освен това на етажите са обособени кухненски помещения, оборудвани с фурни и котлони за приготвяне и претопляне на храна, както и с метални шкафове за съхранение на посуда. Поддържането на хигиената в самите спални помещения се осъществява от настанените в тях лишени от свобода. При констатиране повреди в спалните помещения същите се отстраняват своевременно от работници, назначени по поддръжката в общежитието. Спалните помещения се подлагат на дезинсекция съгласно изготвен график от лицензирана външна фирма, с която ГДИН има сключен договор.

От медицинска справка от 07.11.2024 г., изготвена от д-р М. Т. – директор на Медицинския център при затвора, се установява, че по време на престоя си в З. К. ищецът М. М. М. е посетил медицинския център еднократно, като е съобщил оплаквания от остро респираторно заболяване, по повод на което му е била назначена и предоставена медикаментозна терапия. От същата справка се установява още, че по време на престоя си в затвора в [населено място] ищецът е посетил медицинския център общо четири пъти, като нито едно от тези посещения не е било във връзка с оплаквания, свързани с наличие на дървеници. Посочено е също, че ищецът не е получавал антиалергична терапия и не е съобщавал за оплаквания, свързани с ухапвания от инсекти или с прояви на алергични реакции.

Представени са протоколи за извършени услуги от Д. „Фаворит мениджмънт“ в полза на ГДИН, на територията на Затвора-гр.С., ЗО К. и ЗО К. относно извършена химична дезинсекция срещу

насекоми (хлебарки и дървеници), както следва: на 22.01.2021 г., 16.03.2021 г., 27.04.2021 г., 26.05.2021 г., 29.06.2021 г., 24.08.2021 г., 16.11.2021 г., 14.12.2021 г., 22.03.2022 г., на 16.02.2022 г., на 17.05.2022 г., на 14.06.2022 г., 16.08.2022 г., 28.09.2022 г., 17.11.2022 г., 20.12.2022 г. и на 10.05.2023 г.

Представени са протоколи за извършени услуги от „ДДД-1“ ООД в полза на ГДИН, Затвора С., на територията на Затвора-гр.С. относно извършена химична дезинсекция срещу насекоми (хлебарки и дървеници), както следва: 30.01.2019 г., 28.03.2019 г., 19.05.2019 г., 30.07.2019 г., 29.08.2019 г., 09.09.2019 г., 02.09.2019 г., 29.01.2020 г., 27.03.2020 г., 19.05.2020 г., 27.07.2020 г., 23.08.2020 г., 17.09.2020 г., 18.09.2020 г.

От докладна записка рег.№ 1418/17.06.2021 г. от мл.инспектор НС ФЛКР – Ц. И. при Затвора в [населено място] се установява, че в периода от 21.08.2020 г., когато е прекратен предсрочно Договор с рег. № 11179/13.11.2018 г., до 20.01.2021 г., когато е сключен новия Договор с рег. № 650/20.01.2021 г. е извършвана дезинсекция на спалните помещения, както и останалата площ на Затвора в [населено място] и поделенията му ежемесечно. В подкрепа на горното са представени фактури за закупуване на препарати.

С писмо рег.№ 4957/28.05.2025 г. е предоставена информацията относно спалните помещения, в които е бил настанен ищецът и лицата, с които е пребивавал по време на престоя му в Затвора в [населено място].

По делото по искане на ищеца бяха разпитани следните свидетели:

Н. К. Р. Свидетелката заяви, че живее на семейни начала с ищеца М. М. и имат общо дете. Свидетелката сочи, че ищецът е изтърпявал наказание лишаване от свобода приблизително в периода от 2018 г. или 2019 г. до 2022 г. или 2023 г., като първоначално е бил настанен в С. централен затвор, а впоследствие – в З. К., където е пребивавал около 6 месеца. По време на провежданите свиждания ищецът често се оплаквал пред нея от наличие на дървеници в помещенията както в С. централен затвор, така и в З. К.. Свидетелката сочи, че той ѝ е споделял, че поради ухапванията от дървеници не може да спи през нощта, като при срещите им е забелязвала по тялото му пъпки и обриви. По думите ѝ ищецът е твърдял, че не се предприемат достатъчни действия за третиране на проблема и че не се допускат лекарства или препарати за облекчаване на ухапванията. Свидетелката заявява още, че е отправяла устни запитвания към служители от охраната относно пръскането срещу вредители, но не е получавала отговор, както и че носени от нея препарати не са били допускани до ищеца. Според свидетелката ищецът често е споделял недоволство и раздразнение във връзка с тези обстоятелства и е посочвал, че условията му създават сериозен дискомфорт и безсъние по време на престоя му в местата за лишаване от свобода. След освобождаването си той е изразявал облекчение от напускането на затвора и е споделял, че по време на изтърпяване на наказанието често не е успявал да спи през нощта.

И. Г. П.. От показанията му се установява, че същият познава ищеца от периода на изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ в С. централен затвор, когато са пребивавали по едно и също време, макар и в различни групи, като свидетелят е работел в кухнята. По негови данни в затвора е съществувал сериозен проблем с наличието на дървеници, като ищецът често се оплаквал от ухапвания, по тялото му се появявали следи и петна, включително в областта на врата, и се чувствал раздразнен и некомфортно. Свидетелят сочи, че и самият той е страдал от алергични реакции вследствие на ухапвания и по тази причина е предоставил на ищеца препарат против дървеници, донесен от негов близък, за да третира спалното помещение. По думите му в затвора е извършвано пръскане срещу вредители от външна фирма няколко пъти годишно, но според наблюденията му това не водело до съществено намаляване на дървениците. Свидетелят посочва още, че при посещение при лекар обичайно се предписвали медикаменти срещу алергични

реакции и че по негови спомени ищецът е търсил медицинска помощ във връзка с подобни оплаквания. В показанията си свидетелят излага и твърдения за негативно отношение към ищеца от страна на част от служителите в затвора, както и за извършено претърсване на килията му във връзка със съмнения за укриване на наркотични вещества, при което по думите му не са били открити такива.

Б. Т. Г.. От показанията му се установява, че същият познава ищеца от периода на пребиваването им в С. централен затвор, като през 2019 г. са били в една и съща група – Осма, макар и настанени в различни килии, и са се виждали при извеждане за хранене. Свидателят сочи, че в затвора е съществувал сериозен проблем с наличието на дървеници, които по негови думи се появявали масово през нощта и причинявали ухапвания, водещи до поява на твърди и зачервени пъпки. Твърди, че ищецът също е имал такива оплаквания, като е виждал по тялото му следи от ухапвания, включително в областта на врата, и е споделял, че поради това не може да спи през нощта. Свидателят заявява, че лишениите от свобода са търсели медицинска помощ, но по негови впечатления не са получавали медикаменти, както и че не им е било разрешавано да получават препарати от свои близки. Посочва още, че в затвора се е извършвало пръскане срещу вредители, но според него това не е водело до ефективно ограничаване на проблема. Допълва, че е пребивавал и в З. К., където също е имало дървеници, макар по негови наблюдения проблемът да е бил в по-малка степен в сравнение със С. централен затвор.

Съдът ще коментира свидетелските показания при излагане на правните си изводи.

При така установената фактическа обстановка Съдът достигна до следните правни изводи:

Исковата молба съдържа визираните в закона реквизити и е процесуално допустима като подадена от активно легитимирано лице, притежаващо правен интерес, с оглед фактическите твърдения на ищеца, че е претърпял неимуществени вреди от незаконосъобразни бездействия на служители на ответника.

Според чл.285, ал.1 ЗИНЗС искът по чл.284, ал.1 от същия закон се разглежда по реда на глава 11 АПК "Производства за обезщетения", където в чл.205 е регламентирано, че искът за обезщетение се предявява срещу юридическото лице, представлявано от органа, от чийто незаконосъобразен акт, действие или бездействие са причинени вредите, а чл.203, ал.2 препраща за неуредените случаи към ЗОДОВ.

Исковата претенция е насочена срещу ГДИН, която е надлежен ответник. Ответникът съгласно чл.12, ал.2 ЗИНЗС е юридическо лице към Министъра на правосъдието, и осъществява прякото ръководство и контролът върху дейността на местата за лишаване от свобода, а затворите са нейни териториални служби (чл.12, ал.2 ЗИНЗС). За вредите, причинени от незаконосъобразни актове, действия и/или бездействия на администрацията на затвора и длъжностни лица в системата на тази администрация, следва да отговаря юридическото лице. Според чл.205 АПК това е юридическото лице, представлявано от органа (в случая от специализираните органи по изпълнение на наказанията), от чиито незаконосъобразен акт, действие или бездействие са причинени вредите.

По силата на чл.284, ал.1 ЗИНЗС държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл.3 от същия закон. Според чл.3, ал.1 ЗИНЗС осъдените и задържаните под стража не могат да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение. Според ал.2 на същата законова разпоредба за нарушение на ал.1 се смята и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло,

отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Тълкуването на цитираните разпоредби налага извода, че е установено задължение за затворническата администрация за осигуряване на благоприятни условия за изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" и мярката "задържане под стража".

Производството по чл.284 и сл. ЗИНЗС е специфично съдебно средство за лишени от свобода и задържани под стража за компенсиране на вреди в резултат на нарушение на забраната за изтезание, нечовешко или унизително отношение от страна на специализираните органи по изпълнение на наказанията, регламентирана изрично в новата редакция на чл.3 ЗИНЗС. Тази забрана произтича пряко и от чл.3 на Конвенцията, която по силата на чл.5, ал.4 от Конституцията е част от вътрешното право и има предимство пред националното законодателство.

За да бъде основателен искът по чл.284, ал.1 ЗИНЗС, следва да са налице кумулативно три предпоставки: действие или бездействие на орган по изпълнение на наказанията в нарушение на чл. 3 ЗИНЗС, настъпила в резултат на нарушението неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл.284, ал.5 ЗИНЗС оборима презумпция и причинно-следствена връзка между тях.

В конкретния случай ищецът твърди, че поради незаконосъобразни бездействия от страна на служители на ответника за конкретно посочения в исковата молба период по време на престоя му в Затвора-гр.С. и в З. К. да му осигурят нормални условия на пребиваване в затвора, е преживял психически и физически тормоз, безпокойство, страх, безизходица, отчаяние, както и чувство за незащитеност и малоценности като последица от проявите форми на нарушения на чл.3 ЗИНЗС във вр.с чл.3 КЗПЧОС - унизителни и нечовешки санитарно-битови условия; наличие на вредители, непредприемане на ефективни мерки за дезинфекция и дезинсекция.

Разпоредбите на чл.284-286 и чл.3 ЗИНЗС уреждат защита на осъдените и задържаните под стража лица срещу поставянето им в неблагоприятни условия, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу Б. за нарушение на чл.3 ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 ЕКПЧ. Разпоредбата на чл.3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унизително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (вж. А. и други, § 139, с допълнителни препратки).

За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на лицето. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принижява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл.3.

За да попадне задържането под чл.3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен. При оценка на условията на задържане по чл.3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унижително отношение по смисъла на чл.3 от Конвенцията.

Съдът в С. е отбелязал в осъдителните си решения срещу Б. санитарен проблем в поправителните заведения поради наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители, като е посочил, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

Съдът следва да съобрази стандартите, заложи в Европейските правила за затворите. Макар да представляват само препоръки на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, същите са отправна точка за преценката дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение. Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигуряват, доколкото е възможно, лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация. Установено е задължение за затворническите власти да предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени. Съгласно т.102.2 от Европейските правила за затворите лишаването от свобода чрез настаняване в затвор представлява наказание само по себе си и следователно режимът на осъдените затворници не бива да утежнява страданието, което е резултат от самото пребиваване в затвора.

Релевантните оплаквания на ищеца касаят наличието на дървеници, ухапванията от които влошавали условията за сън и му причинявали денонощно неудобство поради обриви и сърбежи.

С оглед на изложеното и предвид заявената с исковата молба претенция, Съдът следва да установи: А/ поставен ли е бил ищецът, като лишен от свобода в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода (чл.3, ал.2 ЗИНЗС), достигащи прага на нечовешко или унижително отношение (чл.3, ал.1 ЗИНЗС) и изразяващи се в действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото му достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност, малоценност, на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието (чл.3, ал.2 ЗИНЗС), съответно: претърпял ли е той неимуществени вреди, които да са пряка и непосредствена последица от тези условия; Б/ съумял ли е ответникът (арг. чл.284, ал.5 ЗИНЗС) да опровергае твърдението за претърпени неимуществени вреди, като установи и докаже, че не е бездействал, осигурявайки през исковия период благоприятни условия за изтърпяване на наказанието. Оборимостта на презумпцията по чл.284, ал.5 ЗИНЗС не освобождава ищеца от отговорността да проведе от своя страна пълно и главно доказване относно размера на понесени неимуществени вреди (чл.154, ал.1 ГПК), които са пряк резултат от поставянето му в неблагоприятни условия в нарушение на чл.3, ал.1 и ал.2 ЗИНЗС.

В публично достъпен Годишен доклад на О. на Република Б. като Национален превантивен механизъм (Н.), се съдържа информацията относно Затвора [населено място] и З. К. в смисъл, че по отношение на хигиената Н. многократно констатира, че проблемът относно наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е

неефективно. Затова Н. препоръча на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията. В този ред на мисли Съдът следва да кредитира свидетелските показанията по делото в частта им относно неефективността на мерките по дезинсекция, като съответни на информацията в Годишния доклад на О..

Съвкупната преценка на събраните по делото доказателства мотивира Съда да приеме, че ищецът е бил поставен в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" поради наличие на вредители – конкретно дървеници в помещенията на Затвора-гр.С. и З. К., в които е бил настанен. Това следва пряко и непосредствено от официалната информация в Годишния доклад на О. и от свидетелските показания. Нещо повече: представените от ответника доказателства – протоколи за изпълнени действия по дезинфекция, дезинсекция и дератизация, потвърждават извода за наличието на вредители в помещенията на Затвора-гр.С. и З. К..

Съдът намира, че установеният системен проблем с дървениците, при който дезинсекцията не е ефективна, е достатъчен да обоснове нарушение на чл.3, ал.2 вр. ал.1 ЗИНЗС поради липса на активни и ползотворни действия на затворническата администрация в борбата с дървениците, чието доказано наличие и ухапвания по ищеца обосновават обстоятелства, които уронват човешкото достойнство, пораждават чувство на страх, незащитеност и малоценност.

Съдът приема за достигнат прага на суровост за установяване на нарушение на чл.3 ЕКПЧ, респ. чл.3 ЗИНЗС, тъй като наложеното наказание "лишаване от свобода" не трябва да е свързано със стрес и трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието. Наличието на дървеници в помещенията не е свързано с неизбежната степен на страдание, присъща на наказанието, а безспорно го надхвърля и е в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с недостатъчните усилия на затворническата администрация по справяне с този системен проблем.

По свободно достъпна информация в Интернет (напр. www.preventa.bg): "Ухапванията от дървеници могат да бъдат изключително неприятни и да причинят различни симптоми, включително зачервяване, подуване и сърбеж. Ухапванията от дървеници обикновено се характеризират с малки, червени петна, които могат да сърбят и да причинят подуване или зачервяване. На мястото на ухапването често се появява подутина, която е по-тъмна в центъра. Те никога не са единични, а винаги в група от няколко ухапвания заедно. Симптомите не се появяват веднага, а няколко часа след ухапването. За разлика от ухапванията от комари или бълхи, които са по-разпръснати и произволно разпределени, ухапванията от дървеници обикновено са подредени в линия или група и са концентрирани. Ухапванията от дървеници не са единични, а винаги няколко заедно. Ухапванията от бълхи са концентрирани около глезените, тези от дървеници са разпръснати из цялото тяло. Ухапванията от дървеници предизвикват забавена реакция, за разлика от тези от комари, които веднага сърбят. Около мястото на ухапването от дървеници може да се образува леко подуване, което не е характерно за другите насекоми. Тези насекоми предпочитат кожата, която често е открита по време на сън, като ръцете, краката, врата и гърба. Поради своята предпочитани места за заселване, честите места за ухапвания са обикновено телата, лежали на матраците и около шевовете на мебелите. Според проучване, публикувано в J. of A. and C. I., само около 50% от хората развиват кожни реакции след ухапване от дървеници. Това изследване подчертава, че не всички хора реагират по един и същи начин на ухапванията от тези насекоми. Допълнително, друго изследване, публикувано в A. of A., A. & I., потвърждава, че съществуват значителни индивидуални различия в чувствителността към секретите от слюнчените жлези на дървениците. Това обяснява защо в едно семейство често само някои членове имат следи от ухапвания, докато други изобщо не реагират".

Според сайта www.otrovi.com: "Ухапванията от дървеници могат да имат дълъг инкубационен период. Видимите признаци (червена, сърбяща подутина) могат да се появят до 10 дни след като първоначално сте били ухапани. Обикновено подутините или обривите се скриват в рамките на една до две седмици. Въпреки това, ако не сте изкоренили проблема чрез унищожаване на вредителите, това неприятно положение може да продължи. Основните симптоми са зачервявания и леки подутини. Най-силно изявен е сърбежът, който задължително придружава тези неприятни ухапвания. При своето ухапване, дървеницата инжектира в кожата на човек огромен коктейл от алергени, които водят до подуване и сърбеж. Д. се хранят с кръв, тяхното ухапване причинява ужасни сърбежи поради факта, че при ухапване насекомото вкарва в

човешкото тяло алергени, от които се получават сърбежите, подутините и зачервяването. Важно е да кажем, че дървениците, за разлика от други паразити, хранещи се с кръв, не пренасят заболявания. Наличието на креватни дървеници определено поставя въпроса за общата хигиена в едно жилище. Веднага изниква мисълта, че дадено място, което има наличие на дървеници, е мръсно или не добре поддържано. За съжаление това не е точно така. Креватните дървеници, точно като хората, предпочитат чисти места за живеене и обитаване. Дори да сте най-големия "чистник", който чисти и хигиенизира дома си всеки ден, пак е възможно да сте жертва на креватни дървеници. Те се крият на възможно най-труднодостъпните места, а именно в матрака, под матрака, зад картини, огледала, рамка на легло, гардероби, нощни шкафчета, спално бельо, кухни от всякакъв вид, зад тапети.

Д. са упорити насекоми. Освен това са приспособени да живеят в тежки условия и екстремни ситуации. Плюс това, те се адаптират към различни видове препарати, които са използвани против тях във времето. Много хора смятат, че хлебарките са най-издръжливите насекоми, но дървениците определено могат да спорят убедително за първото място за най-издръжливи насекоми. Креватните дървеници могат да живеят с месеци без да се хранят. Те се хранят с човешка кръв, но ако няма хора наблизо, ще изчакат търпеливо, докато не се появи някой човек. Креватните дървеници могат да издържат на екстремни температури. Не можете да ги замразите - те могат да оцелеят при температури под точката на замръзване. Освен това, не можете да ги унищожите с топлина, без това да навреди на мебели или дрехи - те не се движат извън дома ви, дори температурата да бъде над 100 градуса. Съществуват нови модели уреди, които създават пара с топлина над 120 градуса, за да може да унищожат дървеници в чисти зони, където употребата на препарати е невъзможна, но цената на тези уреди е много скъпа. Д. нямат "дом". Една от причините, поради които е трудно да се намери повече от една, е липсата на изграждане на големи гнезда. Те не гнездят. Няма да можете да проследите пътя на една дървеница, както например можете да следвате мравки до мравуняк и да убиете цялото семейство. Това е друга причина, поради която дървениците са толкова трудни за унищожаване. Освен това, те снасят множество яйца, които бързо се превръщат в нови гладни за кръв паразити. Д. се размножават с бързи темпове, колкото повече са те, толкова по-трудно е тяхното унищожаване. Те могат да се движат в стените, през отворите на пода и тавана. Въпреки това, повечето се разпространяват от едно помещение в друго, когато попаднат върху дрехите, бельото или мебелите на хората. Женските снасят около седем яйца на седмица. Това означава около 250 яйца за цял живот. Излюпването на яйцата се случва за десет дни. След него те преминават през пет етапа на младост, преди да станат възрастни. Този вид паразити са изключително трудни за унищожаване и контрол".

По-нататък, напр. в сайт <https://newfresh.org>: "Скривалищата на дървениците за снасяне на яйца следва да са топли и в близост до човека. Именно за това в домовете те най-често избират: леглата – матраците; детските кошари; диваните, фотьойлите и мебелите за спане и почивка; всякакви цепнатини и пукнатини; и т.н. Д. нямат предпочитание между безупречно чисто пространство или замърсена среда. Щом имат достъп до хранителен ресурс, те могат да живеят навсякъде, затова твърдения, че се привличат от мръсотия и неразтребени неща са просто безпочвени. В тази връзка, безпорядъкът улеснява тези насекоми да се крият и спомага за размножаването им. Идеалната среда за тяхното размножаване и оцеляване е топла и дава достъп до хранене с кръв. Най-често превземат спалните в домовете ни, а устойчивостта им ги прави наистина трудни за прогонване. Натрапниците трябва да получават хранене с кръв от топлокръвни гостоприемници – обикновено хора – за да оцелеят и ще се крият близо до своите източници, докато са готови да се нахранят".

Общодостъпната информация потвърждава изнесените в исквата молба факти, а именно, че (при доказано наличие на дървеници в помещенията) ищецът е получил от ухапванията им обриви и неприятни сърбежи. Както се установи, тези вредители са особено устойчиви и борбата с тях е изключително трудна, което логично обяснява съществуващия с години системен проблем с тях в пенитенциарните заведения на столицата. Този проблем не е свързан непременно с хигиената в помещенията, нито може да бъде преодолян единствено чрез ползване на изпарител, без други мащабни мерки, тъй като очевидно ежемесечното пръскане срещу тези вредители не дава дължимия резултат по пълното им отстраняване. Не води до различен извод преценката на медицинските документи, според които посещенията на ищеца в лекарския кабинет никога не са били във връзка с ухапвания на инсекти. Това е така, защото не всяко ухапване от насекомо (изключвайки случаите на алергични реакции от това) води до проблем, налагащ

лекарска помощ. Това обаче не означава, че ухапванията са били безпокоящи и са причинили на ищеца описаните от него негативни преживявания. Тези преживявания, макар и с невисок интензитет, са имали своето вредно въздействие върху психиката на ищеца поради тяхната повтаряемост и продължителност.

Общодостъпната информация придава достоверност на свидетелските показания в частта им за наличие на проблем с дървеници и хлебарки, който се потвърждава от периодичните проверки на О.. Наличието им не е свързано с липсата на хигиена, а с това, че вредителите са силно устойчиви до степен да затруднят борбата с тях. Ето защо следва да се приеме, че в Затвора-гр.С. и в З. К., за процесния период - от 11.03.2019 до 26.07.2022 г., е съществувал и доказан широко коментираният проблем с вредители – дървеници и хлебарки, присъствието на които безспорно силно влошава качеството на живот. Този извод не се оборва от предоставените от ответника доказателства за периодична дезинсекция в пенитенциарните заведения, доколкото както писмените, така и устни източници на информация, са единни, че тези мерки не са ефективни. С изложеното не са изпълнени препоръките в т.21 от Европейските правила за затворите, според които всеки затворник трябва да разполага с отделно легло и подходящо спално бельо, което трябва да бъде поддържано в добро състояние и сменяно достатъчно често, за да се гарантира неговата чистота. Съдът приема, че тези изисвания касаят не само постелъчното бельо, но безспорно и матраците/дюшеците като част от условията за междудневна почивка.

Липсата на посещение на медицинския център в съответното заведение с оплаквания за ухапване от дървеници е съответна на липса на алергична реакция при ищеца, но не опровергава нито наличието на вредите, нито техните ухапвания, свързани с неприятни обриви и сърбежи.

Тук е мястото да се съобрази законовата презумпция, установена в чл.284, ал.5 ЗИНЗС. Според нея при доказани нарушения на чл.3 от закона – по извършени действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност, настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното. Прилагането на тази презумпция означава, че е достатъчно ищецът да установи, че е бил поставен от служители на ответника в неблагоприятни условия при изтърпяване на наказанието, за да се сметне, че от това нарушение на ответника неминуемо са произтекли неимуществени вреди за лишения от свобода ищец.

По изложените съображения Съдът приема за доказано нарушение на чл.3, ал.2 ЗИНЗС поради влошени хигиенни условия на изтърпяване на наказанието за исковия период от 11.03.2019 до 26.07.2022 г., конкретно поради доказано наличие на вредители – дървеници, ухапванията от които за ищеца са били свързани с неприятни обриви и сърбежи. Предвид презумпцията по чл.284, ал.5 ЗИНЗС претърпените неимуществени вреди са в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с условията на изтърпяване на наказанието в нарушение на чл.3 ЗИНЗС.

При определяне размера на обезщетението Съдът следва да се съобрази с правилото на чл.52 от Закона за задълженията и договорите, като определи същото по справедливост. Съобразно указанията, дадени в т.П от ППВС № 4/1968 г., понятието "справедливост" по смисъла на чл.52 ЗЗД не е абстрактно. То е свързано с преценката на редица конкретни обективно съществуващи обстоятелства, които трябва да се имат предвид от съда при определяне размера на обезщетението. Справедливият размер на обезвредата следва да почива на обективни критерии и да бъде адекватен от претърпените вреди. Обезщетението трябва да е съразмерно с вредите и да отговаря както на конкретните данни по делото, така и на обществените представи за справедливост. В съдебното производство по присъждане на обезщетение посочените неимуществени вреди следва да намерят материален израз, който законът в нормата на чл.52 ЗЗД определя „по справедливост“, макар неимуществените вреди да нямат стойностно изражение и да не подлежат на аритметично изчисляване.

При определяне размера на обезщетението Съдът следва да се съобрази с анализа на новите решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за лишаване от свобода, според който обезщетение, присъдено от националния съд, което се равнява на 4 евро на ден или на 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства е адекватно и не поставя под съмнение ефективността на производството за обезщетяване на вредите от поставяне в лоши условия на задържане. Едновременно с това в повечето случаи такова обезщетение би било достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушение на забраната за поставяне в лоши условия на задържане по смисъла на чл.3 от Конвенцията.

Стандартите на ЕСПЧ по приложението на чл.3 от Конвенцията налагат да бъде взето предвид

кумулятивното въздействие на тези условия, при които се изтърпява задържането или наказанието. В случая размерът на обезщетения в най-новите решения на ЕСПЧ е неприложим, доколкото присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от едни аспекти на изтърпяване на задържането или наказанието не следва да се превръща в прекомерна санкция за затворническата администрация, която стриктно и при спазване на законовите си задължения и правомощия е осигурила на ищеца изтърпяване на наложеното му наказание при други благоприятни аспекти на тези условия, което също следва да се съобрази при преценката на кумулативното въздействие на тези условия.

В пилотното решение по делото "Н. и други срещу Б." от 27.01.2015 г., ЕСПЧ е приел, че паричната компенсация като форма на обезщетение за претърпени неимуществени вреди не трябва да бъде в неразумен размер в сравнение с присъжданията за справедливо обезщетение, определени от ЕСПЧ, по силата на чл.41 от Конвенцията в подобни случаи. В този смисъл, с оглед на периода, през който ищецът е бил подложен на неблагоприятното влияние на средата, в която е изтърпявал наказанието лишаване от свобода – 1 233 дни, съобразявайки се и с изискванията на чл.51, ал.1, изр. първо и чл.52 ЗЗД, Съдът счита, че следва да уважи исквата претенция в размер на 2 521,69 евро, с левова равностойност 4 932 лв. (по 4 лева на ден като приблизителна равностойност на 2 евро).

Съдът намира, че обезщетение в размер на 2 521,69 евро, с левова равностойност 4 932 лв., би било справедливо обезщетение за претърпените от ищеца неимуществени вреди от нарушение на чл.3, ал.2 ЗИНЗС за исковия период. Тази сума следва да се присъди със законната лихва от предявяване на иска на 02.09.2024 г., като негова законна последица, до окончателното ѝ изплащане. За разликата до предявения размер (20 000 лв.) искът следва да бъде отхвърлен.

При този изход на спора разносски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. На ищеца следва да се присъдят разноските за държавна такса в размер на 10 лв. и депозит за призоваване на свидетели. Съдът осъжда ответника да заплати на ищеца и възнаграждение за един адвокат, когато е имал такъв, съразмерно с уважената част от иска. В договора за правна защита и съдействие, сключен на 23.08.2024 г. между ищеца и адв.Ю., е договорена безплатна правна помощ на основание чл.38, ал.1, т.2 от Закона за адвокатурата. За тези случаи разпоредбата на чл.38, ал.2 ЗА предвижда, че адвокатът има право на адвокатско възнаграждение, което съдът определя в размер не по-нисък от предвидения в наредбата и осъжда другата страна да го заплати. Съобразно уважената част от исковете на адв.Ю. следва да се присъди възнаграждение в размер на 793,20 лв., равняващи се на 405,55 € по чл.7, ал.2, т.1 вр. чл.8, ал.1 от Наредба № 1/2004 г. за възнагражденията за адвокатска работа.

Ответникът своевременно е поискал присъждане на юрисконсултско възнаграждение, но такава не следва да му бъде присъждано. Това е така, защото в чл.286, ал.2 ЗИНЗС не е изрично предвидено заплащане на юрисконсултско възнаграждение, а нормите на чл.286, ал.2 и ал.3 ЗИНЗС се явяват специални спрямо общата разпоредба на чл.78, ал.8 ГПК. Липсата на изрична уредба в ЗИНЗС, която да предвижда отговорност на ищеца за заплащане на юрисконсултско възнаграждение на ответника при пълно или частично отхвърляне на иска/исковете му, не е празнота в правото, която да се запълни по аналогия на закона чрез прилагането на чл.78, ал.3 или ал.8 ГПК. Законодателят е разграничил възнаграждението за един адвокат от разноските по производството в чл.143, ал.1 АПК, както и в чл.78, ал.1 ГПК. Стриктното тълкуване на чл.286, ал.2 и 3 ЗИНЗС води до извода, че законодателят прави разлика между разносски за производството и заплатено възнаграждение за един адвокат, респективно юрисконсултско възнаграждение. Последните, макар и да са разходи по делото, не са разносски по производството. В ЗИНЗС не е предвидено изрично възстановяването на разхода за ползваната от ответника адвокатска услуга по делото или заплащане на юрисконсултско възнаграждение в негова полза (Определение № 13551 от 11.10.2019 г. на ВАС по адм.дело № 13715/2018 г.).

Така мотивиран и на основание чл.285 от ЗИНЗС във връзка с чл.203 от АПК, Административен съд-София град

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при Министерството на правосъдието да заплати на М. М. М. от [населено място], ЕГН: [ЕГН], обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2 521,69 € (две хиляди петстотин двадесет и едно евро и 69 евро цента), с легова равностойност 4 932 лв. (четири хиляди деветстотин тридесет и два лева), претърпени от бездействието на ГД "Изпълнение на наказанията" да осигури на ищеца нормални битови условия и поставяне в неблагоприятни условия на изтърпяване на наказанието "лишаване от свобода" за периода от 11.03.2019 до 26.07.2022 г., ведно със законната лихва от 02.09.2024 г. до окончателното изплащане; както и разноски по делото в размер на 5,11 € (пет евро и 11 евро цента), с легова равностойност 10 лв. (десет лева) за държавна такса; и 76,69 € (седемдесет и шест евро и 69 евро цента), с легова равностойност 150 лв. (сто и петдесет лева) за депозит за призоваване на свидетели.

ОТХВЪРЛЯ иска на М. М. М. от [населено място], ЕГН: [ЕГН], срещу Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при Министерството на правосъдието, в частта над 4 932 лв. до 20 000 лв.

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" при Министерството на правосъдието да заплати на адвокат И. В. Ю. възнаграждение по делото в размер на 405,55 € (четиристотин и пет евро и 55 евро цента), с легова равностойност 793,20 лв. (седемстотин деветдесет и три лева и 20 ст.).

Решението може да бъде обжалвано с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд-София град в 14-дневен срок от получаване на съобщенията до страните.

СЪДИЯ: